

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.2.35>

W SPRAWIE OKREŚLENIA ZAKRESU PODMIOTÓW ODPOWIEDZIALNOŚCI ADMINISTRACYJNEJ ZA WYKROCZENIA W DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Oleksandr Kovalenko

*aspirant Katedry Prawa Administracyjnego,
Gospodarczego oraz Bezpieczeństwa Finansowego i Gospodarczego
Dydaktyczno-Naukowego Instytutu Prawa
Sumskiego Uniwersytetu Państwowego (Sumy, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-7416-1251
e-mail: kovalenko.ov.2020@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł poświęcono ustaleniu kręgu podmiotów odpowiedzialności administracyjnej za wykroczenia w działalności gospodarczej. Przeprowadzono analizę poszczególnych norm rozdziału 12 Specjalnej części Kodeksu Ukrainy o wykroczeniach administracyjnych w celu ustalenia, kto może występować jako podmioty wykroczeń administracyjnych, naruszające stosunki społeczne, które powstają w procesie prowadzenia działalności gospodarczej w Ukrainie. Zgodnie z wynikami badania wymagań poszczególnych norm obowiązującego prawa administracyjno-deliktowego Ukrainy powstało autorskie podejście do klasyfikacji podmiotów odpowiedzialności administracyjnej za popełnienie przestępstw w działalności gospodarczej poprzez połączenie w następujące grupy: podmioty gospodarcze, prowadzące działalność gospodarczą (założyciele lub wspólnicy); urzędnicy lub osoby służbowe podmiotów gospodarczych, prowadzących działalność gospodarczą; urzędnicy organów władzy państwowej lub władz lokalnych.

Słowa kluczowe: wykroczenie administracyjne, wykroczenie administracyjne w działalności gospodarczej, kwalifikacje administracyjnoprawne, podmiot, podmiot gospodarczy, urzędnik, osoba służbowa.

REGARDING THE DEFINITION OF THE RANGE OF SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENSES IN BUSINESS

Oleksandr Kovalenko

*Postgraduate Student at the Department of Administrative,
Commercial Law and Financial and Economic Security
Academic and Research Institute of Law of Sumy State University (Sumy, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-7416-1251
e-mail: kovalenko.ov.2020@gmail.com*

Abstract. The article is devoted to the establishment of the range of subjects of administrative liability for business offenses. An analysis of certain provisions of Chapter 12 of the Special Part of the Code of Administrative Offenses of Ukraine was carried out in order to determine who may be the subjects of administrative offenses that encroach on public relations that arise in the course of doing business in Ukraine. Based on the results of studying the requirements of certain norms of the current administrative-tort legislation of Ukraine, the author's approach to the classification of subjects of administrative liability for committing offenses in business activities by combining into the following groups: business entities engaged in business activities (founders or participants); officials or official persons of business entities engaged in entrepreneurial activity; officials of state authorities or local governments.

Key words: administrative offense, administrative offenses in business, administrative and legal qualification, subject, business entity, official, official person.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Олександр Коваленко

*аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права
Сумський державного університету (Суми, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-7416-1251
e-mail: kovalenko.ov.2020@gmail.com*

Анотація. Статтю присвячено встановленню кола суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення у підприємницькій діяльності. Здійснено аналіз окремих норм глави 12 Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою з'ясування, хто може виступати суб'єктами адміністративних проступків, що посягають на суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності в Україні. За результатами вивчення вимог окремих норм чинного адміністративно-деліктного законодавства

України сформовано авторський підхід до класифікації суб'єктів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у підприємницькій діяльності шляхом об'єднання в такі групи: суб'єкти господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність (засновники або учасники); посадові або службові особи суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність; посадові особи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративне правопорушення у підприємницькій діяльності, адміністративно-правова кваліфікація, суб'єкт, суб'єкт господарювання, посадова особа, службова особа.

Вступ. Законодавче закріплення юридичної відповідальності за вчинення правопорушень у підприємницькій діяльності зумовлено рядом чинників. Водночас таке нормативне врегулювання має головною метою захист підприємництва як основоположного інституту економіки в Україні. Зауважимо, що правопорушення в підприємницькій діяльності мають своїм наслідком притягнення особи-правопорушника до різних видів юридичної відповідальності, а саме до кримінальної (у разі вчинення злочину) або до адміністративної відповідальності (якщо йдеться про вчинення адміністративного проступку). Тому для правової кваліфікації вчиненого діяння саме як адміністративного правопорушення у підприємницькій діяльності вимагається встановлення обов'язкових елементів його юридичного складу, серед яких невід'ємним елементом є суб'єкт адміністративного проступку.

Основна частина. Метою статті є визначення кола суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення в підприємницькій діяльності. Для досягнення вказаної мети в науковому дослідженні необхідно було вирішити такі основні завдання:

- з урахуванням загальнотеоретичних засад адміністративного права України визначено суб'єктів адміністративної відповідальності;
- окремо встановити законодавче підґрунтя (нормативну базу), згідно з яким врегульовані порядок та особливості здійснення підприємницької діяльності як виду господарської діяльності в Україні;
- здійснити аналіз окремих норм глави 12 Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення з метою з'ясування, хто може виступати суб'єктами адміністративних проступків, що посягають на суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності в Україні;
- сформувати авторський підхід до класифікації суб'єктів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у підприємницькій діяльності.

Матеріал і методи досліджень. Отримання основних результатів дослідження ґрунтується на вивченні та аналізі загальнотеоретичних засад адміністративного права України, а також адміністративно-деліктного законодавства, зокрема окремих норм глави 12 Особливої частини Кодексу України про адміністративні правопорушення. Для досягнення мети дослідження та забезпечення наукової об'єктивності одержаних результатів було застосовано комплекс загальнонаукових (аналіз, узагальнення) і спеціальних (формально-юридичний, логіко-семантичний, системно-структурний) методів наукового пізнання.

Результати та їх обговорення. Вивчення загальнотеоретичних засад адміністративного права України дає підстави констатувати, що суб'єкт адміністративного правопорушення разом із суб'єктивною стороною останнього складають суб'єктивні ознаки будь-якого адміністративного проступку.

Суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути як фізичні особи, так і юридичні (Галунько, Діхтєвський, Кузьменко, Стеценко та ін., 2021: 492), при цьому обов'язково вони мають володіти деліктоздатністю, тобто здатністю нести юридичну відповідальність (Галунько, Діхтєвський, Кузьменко та ін., 2018: 294). Вік фізичної особи, з якого настає можливість притягнення її до адміністративної відповідальності, встановлений законодавцем і визначений у ст. 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (далі – КУпАП): «Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку» (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Що стосується визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності, незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень із цього приводу, їх неоднозначності та дискусійності, то вкрай важливо дотримуватися позиції законодавця. Ст. 24 КУпАП передбачено, що за вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватись адміністративні стягнення, зокрема штраф (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Зміст ст. 27 КУпАП говорить про те, що зазначений вид адміністративного стягнення може як застосовуватись по відношенню до громадян, посадових осіб, так і накладатися на юридичних осіб (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Відтак законодавчо закріплена можливість застосування адміністративного стягнення до юридичних осіб свідчить про віднесення останніх до кола суб'єктів адміністративної відповідальності. До того ж, із диспозиції ст. 27 КУпАП видно, що суб'єктами адміністративної відповідальності виступають і посадові особи. Правові засади їхньої адміністративної відповідальності закріплено в окремій нормі КУпАП (ст. 14), згідно з якою посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, зв'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов'язків (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984).

Важливо зазначити, що однією зі спеціальних ознак адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності є специфіка об'єкта посягання. Ним є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності в Україні та які регулюються нормами господарського права, фінансового права,

податкового права та права соціального забезпечення. З огляду на зазначене, а також із врахуванням раніше встановлених видів адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, важливо з'ясувати коло суб'єктів вчинення таких протиправних винних діянь, що можуть бути кваліфіковані за відповідною нормою глави 12 Особливої частини КУпАП.

Порядок та особливості здійснення підприємницької діяльності як виду господарської діяльності в Україні мають своїм підґрунтям досить потужну законодавчу базу, важливе місце в якій відведено нормам Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року (далі – ГКУ). Саме у ГКУ в ч. 1 ст. 55 міститься визначення суб'єктів господарювання, якими визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством (Господарський кодекс України, 2002). Урахування положень ст.ст. 45 та 55 ГКУ дозволяє стверджувати, що право займатися підприємницькою діяльністю (підприємництвом) мають як юридичні особи (створені відповідно до Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року), так і фізичні особи (zareєстровані відповідно до закону як підприємці). Із наведеного у ч. 1 ст. 42 ГКУ визначення підприємництва (підприємницької діяльності) як виду господарської комерційної діяльності видно, що однією з обов'язкових його ознак є здійснення такої діяльності суб'єктами господарювання (підприємцями).

Аналіз окремих норм глави 12 Особливої частини КУпАП дозволяє констатувати, що суб'єктами правопорушень у підприємницькій діяльності є суб'єкти її провадження, тобто суб'єкти здійснення комерційної господарської діяльності. Диспозиції, а іноді й санкції деяких статей зазначеної глави КУпАП містять пряму вказівку, що суб'єктом конкретного адміністративного правопорушення є суб'єкт підприємницької діяльності. Це, зокрема, диспозиція ч. 1 ст. 155 КУпАП, в якій адміністративним проступком визнається порушення правил торгівлі, виконання робіт і надання послуг громадянами, які займаються підприємницькою діяльністю (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Так само у ст. 155² КУпАП обманом покупця чи замовника визнається обмірювання, обважування, обраховування, перевищення встановлених цін і тарифів або інший обман покупця чи замовника громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності під час реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). У диспозиції ч. 1 ст. 156¹ КУпАП також прямо вказується, що суб'єктом порушення законодавства про захист прав споживачів можуть виступати громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю у сфері торгівлі, громадського харчування та сфери послуг (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Диспозиції ч. 1 та 2 ст. 164¹⁰ КУпАП теж передбачають можливість вчинення такого адміністративного правопорушення як порушення законодавства, що регулює здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом, громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, що здійснює заготівлю, переробку, металургійну переробку металобрухту (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984). Серед суб'єктів адміністративного проступку у підприємницькій діяльності, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 166⁴ КУпАП, є особи, які займаються підприємницькою діяльністю та не подали, несвоєчасно подали або подали завідомо недостовірну інформацію Антимонопольному комітету України та його територіальним відділенням. Громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності є спеціальним суб'єктом і фіктивного банкрутства за ст. 166¹⁷ КУпАП. Зі змісту диспозиції зазначеної статті видно, що заходи адміністративної відповідальності за фіктивне банкрутство застосовуються, зокрема, до громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, за завідомо неправдиву офіційну заяву про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом, якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди кредиторам або державі (Кодекс України про адміністративні правопорушення, 1984).

У свою чергу, і в санкціях ряду статей глави 12 Особливої частини КУпАП вказується, що суб'єктом адміністративних правопорушень є суб'єкти підприємницької діяльності. Так, заходи адміністративної відповідальності для суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на підставі агентських угод з уповноваженими банками з операцій купівлі-продажу іноземної валюти, містять санкції ч. 3 та 4 ст. 155² КУпАП. У санкції ч. 1 ст. 162¹ КУпАП встановлено міру адміністративної відповідальності для громадян – суб'єктів підприємницької діяльності за порушення порядку здійснення валютних операцій. Так само зміст санкцій ч. 1 та 2 ст. 163⁴ КУпАП говорить про те, що суб'єктами порушення порядку утримання та перерахування податку на доходи фізичних осіб і подання відомостей про виплачені доходи можуть виступати громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності. Санкція ст. 166¹ КУпАП, що встановлює адміністративну відповідальність за зловживання монопольним становищем на ринку, вказує на те, що суб'єкт цього адміністративного проступку спеціальний, зокрема особи, які займаються підприємницькою діяльністю. Зазначені особи є суб'єктами і таких адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, як неправомірні угоди між підприємцями (ст. 166² КУпАП); порушення порядку проведення готівкових розрахунків та розрахунків з використанням електронних платіжних засобів за товари (послуги) (ст. 163¹⁵ КУпАП) тощо.

Отже, у вищевизначених нормах глави 12 Особливої частини КУпАП, а саме у їх диспозиціях та/або санкціях (ст.ст. ст. 155², 163¹⁵, 166¹, 166², 166⁴, 166¹⁷, ч. 1 ст. 155, ч. 1 ст. 156¹, ч. 1 ст. 162¹, ч. 1 та 2 ст. 163⁴, ч. 1 та 2 ст. 164¹⁰ КУпАП) законодавцем чітко визначається у тексті, що суб'єктами адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності є суб'єкти підприємницької діяльності. Водночас така пряма вказівка не виключає обставину, що суб'єкти підприємницької діяльності можуть бути суб'єктами вчинення інших адміністративних проступків, передбачених нормами глави 12 Особливої частини КУпАП. Суб'єкти

підприємницької діяльності також є суб'єктами вчинення таких адміністративних проступків, як: порушення порядку проведення розрахунків (ст. 155¹ КУпАП); порушення правил торгівлі пивом, алкогольними, слабоалкогольними напоями, тютюновими виробами, електронними сигаретами та рідинами, що використовуються в електронних сигаретах, пристроями для споживання тютюнових виробів без їх згоряння (ст. 156 КУпАП); порушення правил торгівлі на ринках (ст. 159 КУпАП); торгівля з рук у невстановлених місцях (ст. 160 КУпАП); порушення правил про валютні операції (ст. 162 КУпАП); порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (ст. 162³ КУпАП); порушення порядку справляння та сплати туристичного збору (163¹⁷ КУпАП); порушення порядку провадження господарської діяльності (ст. 164 КУпАП); порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат (ст. 164¹ КУпАП); порушення законодавства з фінансових питань (ст. 164² КУпАП); недобросовісна конкуренція (ст. 164³); зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає марок акцизного податку встановленого зразка (ст. 164⁵ КУпАП); приховування стійкої фінансової неспроможності (ст. 164¹⁵ КУпАП); зайняття забороненими видами господарської діяльності (ст. 164¹⁶); порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 165¹ КУпАП); порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (ст. 165³ КУпАП); порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (ст. 165⁴ КУпАП); порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (ст. 165⁵ КУпАП); незаконні дії у разі банкрутства (ст. 166¹⁶ КУпАП); примушування до антиконкурентних узгоджених дій (ст. 166¹⁸) (Постанова Волочиського районного суду Хмельницької області, 2021; Постанова Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області, 2021; Постанова Славутського міськрайонного суду Хмельницької області, 2019; Постанова Тернівського міського суду Дніпропетровської області, 2022).

Окрему увагу доцільно зосередити на диспозиціях ст.ст. 164¹⁵, 166¹⁶ та 166¹⁷ КУпАП. Аналіз їхнього змісту дозволяє констатувати, що законодавцем конкретизується суб'єкт вчинення таких адміністративних проступків, як приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконні дії у разі банкрутства, фіктивне банкрутство. Суб'єктом зазначених адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності може виступати не тільки громадянин-засновник, а також і громадянин – учасник суб'єкта господарської діяльності. Водночас важливо враховувати вимоги ст. 80 ГКУ, адже суб'єктом господарської діяльності (зокрема, підприємницької) може виступати господарське товариство. З урахуванням вимог окремих частин зазначеної норми ГКУ можна дійти висновку, що учасники суб'єкта господарської діяльності можуть як здійснювати підприємницьку діяльність (до прикладу, учасники повного товариства, командитного товариства), так і взагалі її не провадити (наприклад, учасники товариства з обмеженою відповідальністю). Однак уточнення вживаного законодавцем терміна «учасник суб'єкта господарської діяльності» адміністративно-деліктне законодавство не містить, що стосується і відсутності роз'яснень в узагальненні судової практики з розгляду справ про банкрутство (як категорії справ про адміністративні правопорушення у підприємницькій діяльності).

У тексті диспозицій ст.ст. 164¹⁵, 166¹⁶ та 166¹⁷ КУпАП також передбачено, що суб'єктом відповідальності за приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконні дії у разі банкрутства, фіктивне банкрутство може бути службова особа суб'єкта господарської діяльності ст. 164¹⁵ КУпАП. Зазначимо, що згідно з вимогами ч. 3 ст. 55 ГКУ суб'єкти підприємництва поділяються законодавцем на суб'єктів малого підприємництва, у тому числі суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва. Одним із критеріїв такого поділу є кількість працівників за звітний період (календарний рік). Отже, провадження підприємницької діяльності означає здійснення господарської діяльності індивідуально суб'єктом підприємницької діяльності, говорить про можливість залучення ним додатково найманих працівників.

Важливо акцентувати, що в нормах глави 12 Особливої частини КУпАП законодавцем окремо вживаються терміни «посадова особа суб'єкта підприємницької діяльності» (ст.ст. 155¹, КУпАП), «посадова особа суб'єкта господарювання» (ст. 164¹⁰ КУпАП), «посадові особи юридичних осіб» (ст. 162¹, 163¹⁵, 166²⁰ КУпАП), «посадові особи підприємств, установ, організацій» (ст. 163¹, 163², 163³, 163⁴, 164⁴, 165¹, 165³, 165⁴, 165⁵, 166⁹ КУпАП), «службова особа суб'єкта господарської діяльності» (ст.ст. 164¹⁵, 166¹⁶, 166¹⁷ КУпАП). Водночас, у якому значенні вживаються такі терміни, в КУпАП не закріплено.

Нормативне визначення поняття «посадова особа суб'єкта господарювання» можна знайти у Методиці визначення відносин контролю, затвердженій розпорядженням Антимонопольного комітету України від 24 грудня 2002 року № 397-р. У ній термін «посадові особи суб'єкта господарювання» вживається в такому значенні: керівник, заступник керівника підприємства, головний бухгалтер; голова та члени виконавчого органу господарського товариства, голова ревізійної комісії, а у товариствах, де створена рада товариства (спостережна рада), – голова та члени ради товариства (спостережної ради) (Методика визначення відносин контролю, 2002). Але суб'єктами вчинення окремих адміністративних проступків у підприємницькій діяльності, окрім посадових осіб суб'єкта господарської (зокрема, підприємницької) діяльності, можуть бути і службові особи. Зауважимо, що в теорії адміністративного права розкриттю поняття «службова особа» не приділено достатньо уваги, натомість у теорії кримінального права це питання вивчалось неодноразово. Також воно визначено на рівні чинного законодавства про кримінальну відповідальність, а саме закріплено у примітці до ст. 364 Кримінального кодексу України, зі змісту якої службовими особами є, зокрема, особи,

які обіймають постійно чи тимчасово в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважною особою підприємства, установи, організації (Кримінальний кодекс України, 2001). Тобто характерною особливістю статусу службових осіб є виконання ними організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій. У постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 року № 5 уточнюється поняття «адміністративно-господарські обов'язки» як обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є в начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб, завідуючих складами, магазинами, майстернями, ательє, їхніх заступників, керівників відділів підприємств, відомчих ревізорів та контролерів тощо (Про судову практику у справах про хабарництво, 2002).

З урахуванням недостатнього науково-теоретичного рівня дослідження в адміністративному праві понять «посадова особа суб'єкта підприємницької діяльності», «посадова особа суб'єкта господарювання», «посадові особи юридичних осіб», «посадові особи підприємств, установ, організацій», «службова особа суб'єкта господарської діяльності», а також їх неодноразового вживання у нормах не тільки глави 12 Особливої частини КУпАП, а й у тексті в інших главах, на сьогодні існує нагальна потреба розкриття змісту цих термінів шляхом їх законодавчого закріплення у КУпАП.

Із метою встановлення кола суб'єктів вчинення адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності необхідним є також врахування вимог ст.ст. 166³ (дискримінація підприємців органами влади і управління), 166⁶ (порушення порядку припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця), 166¹⁰ (порушення вимог законодавства про дозвільну систему у сфері господарської діяльності), 166¹¹ (порушення законодавства про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), 166¹² (порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності), 166²¹ (порушення порядку здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності), 166²³ (порушення порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень), 166²⁴ (незаконні вимоги до документа, що подається суб'єктом господарювання до органу державної влади або органу місцевого самоврядування), 166²⁷ (порушення законодавства у сфері надання адміністративних послуг) КУпАП. Характерною особливістю перелічених адміністративних проступків, суб'єктами яких є посадові особи органів державної влади або органів місцевого самоврядування, є те, що їх вчинення має негативний вплив на нормальне провадження суб'єктами господарювання своєї діяльності, в тому числі здійснення ними підприємницької діяльності. Таке розташування зазначених норм саме у главі 12 Особливої частини КУпАП дозволяє віднести передбачені ними проступки до групи адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності.

Висновки. Таким чином, за результатами вивчення вимог окремих норм глави 12 Особливої частини КУпАП з метою визначення кола суб'єктів адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності пропонуємо останні згрупувати таким чином:

1) суб'єкти господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність (засновники або учасники) – як юридичні особи (створені відповідно до Цивільного кодексу України), так і фізичні особи (zareєстровані відповідно до закону як підприємці) (є суб'єктами вчинення адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, передбачених ст.ст. 155 (ч. 1), 155¹, 155², 156, 156¹ (ч. 1), 159, 160, 162, 162¹ (ч. 1), 162³, 163⁴ (ч. 1, 2), 163¹⁵, 163¹⁷, 164, 164¹, 164², 164³, 164⁵, 164¹⁰ (ч. 1, 2), 164¹⁵, 164¹⁶, 165¹, 165³, 165⁴, 165⁵, 166¹, 166², 166⁴, 166¹⁶, 166¹⁷, 166¹⁸ КУпАП тощо);

2) посадові або службові особи суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність (є суб'єктами вчинення адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, передбачених ст.ст. 155¹, 162¹, 163¹, 163², 163³, 163⁴, 163¹⁵, 164⁵, 164¹⁰, 164¹⁵, 165¹, 165³, 165⁴, 165⁵, 166⁹, 166¹⁶, 166¹⁷, 166²⁰ КУпАП тощо);

3) посадові особи органів державної влади або органів місцевого самоврядування (є суб'єктами вчинення адміністративних правопорушень у підприємницькій діяльності, передбачених ст.ст. 166³, 166⁶, 166¹⁰, 166¹¹, 166¹², 166²¹, 166²³, 166²⁴, 166²⁷ КУпАП тощо).

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтєвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцько, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 80731-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додат. до № 51. Ст. 1122.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
6. Методика визначення відносин контролю : розпорядження Антимонопольного комітету України від 24.12.2002 р. № 397-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v397p226-02>.

7. Постанова Волочиського районного суду Хмельницької області від 18.01.2021 р. у справі № 671/50/21. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94217115>.
8. Постанова Рожнятівського районного суду Івано-Франківської області від 26.11.2021 р. у справі № 350/1903/21. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/101398270/>.
9. Постанова Славутського міськрайонного суду Хмельницької області від 01.04.2019 р. у справі № 682/835/19. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/80839512/>.
10. Постанова Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 02.02.2022 р. у справі № 194/72/22. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/102910710/>.
11. Про судову практику у справах про хабарництво : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>.

References:

1. Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs : pidruchnyk / Halunko V., Dikhtiievskiy P., Kuzmenko O., Stetsenko S. ta in. Kherson : OLDI-PLIuS, 2018. 446 s. [in Ukrainian].
2. Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs : pidruchnyk / V. Halunko, P. Dikhtiievskiy, O. Kuzmenko ta in. ; za red. V. Halunka, O. Pravotorovoi. Vydannia chetverte. Kherson : OLDI-PLIuS, 2021. 656 s. [in Ukrainian].
3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. St. 144 [in Ukrainian].
4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984 r. № 80731-X. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR*. 1984. Dodat. do № 51. St. 1122 [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2001. № 25-26. St. 131 [in Ukrainian].
6. Metodyka vyznachennia vidnosyn kontroliu : rozporiadzhennia Antymonopolnoho komitetu Ukrainy vid 24.12.2002 r. № 397-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v397p226-02> [in Ukrainian].
7. Postanova Volochyskoho raionnoho sudu Khmelnytskoi oblasti vid 18.01.2021 r. u spravi № 671/50/21. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94217115> [in Ukrainian].
8. Postanova Rozhniativskoho raionnoho sudu Ivano-Frankivskoi oblasti vid 26.11.2021 r. u spravi № 350/1903/21. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/101398270/> [in Ukrainian].
9. Postanova Slavutskoho miskraionnoho sudu Khmelnytskoi oblasti vid 01.04.2019 r. u spravi № 682/835/19. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/80839512/> [in Ukrainian].
10. Postanova Ternivskoho miskoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 02.02.2022 r. u spravi № 194/72/22. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/102910710/> [in Ukrainian].
11. Pro sudovu praktyku u spravakh pro khabarnytstvo : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 26.04.2002 r. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02> [in Ukrainian].